

Mehmet Turgut BERBERCAN, Çağatayca Gülistan Tercümesi [Gülistan-ı Türki] (Giriş- Gramer- Metin- Notlar- Dizin- Tıpkı Basım), Hâkim Yayınları, Ankara 2013, ix + 525 s. ISBN: 978-605-62299-5-4.

Sibicâbî mahlaslı bir edibin 1397-1398 yıllarında, Emir Timur'un torunu veliaht Muhammed Sultan'a ithafen hazırladığı Gülistan çevirisi, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Turgut Berbercan tarafından neşredilerek bilim dünyasına tanıtıldı. *Çağatayca Gülistan Tercümesi [Gülistan-ı Türki] (Giriş – Gramer – Metin – Notlar – Dizin – Tıpkıbasım)* adını taşıyan çalışma, bütün olarak değerlendirildiğinde; *Önsöz, İçindekiler, Kısaltmalar Listesi, Transkripsiyon Sistemi, Giriş, I. Gramer, II. Metin (Transkripsiyon), Notlar, III. Dizin, Ekler, Bibliyografya, Tıpkıbasım* bölümlerinden oluşmaktadır. Bilindiği üzere Gülistan, Sadî-i Şîrâzî'nin diğer eseri *Bostan* ile birlikte yüzyıllar boyunca değerini yitirmemiş, didaktik muhtevası ve özgün tarzıyla evrensel bir nitelik kazanmış çok önemli bir edebiyat şaheseridir. Sadî'yi dünyaya tanıtan Gülistan'ın birçok dilde yapılmış çevirileri mevcuttur. Seyf-i Serâyî'nin Kıpçak Türkçesiyle kaleme aldığı Türk edebiyatındaki birinci Gülistan çevirisi olan *Kitâb-ı Gülistan bi't-Türki*'den sonra ikinci tercüme olan Sibicâbî'nin Gülistan çevirisi, *Gülistan-ı Türki* de değerli hocam M. T. Berbercan'ın bu çalışmasıyla Türkolojinin kaynaklarına kazandırılmış bulunmaktadır.

Çalışmanın önsözünde eserin Türk dili araştırmaları açısından önemi vurgulanarak, Harezmi Türkçesinin son, Çağatay Türkçesinin ilk eseri olan *Gülistan-ı Türki*'nin özellikle karşılaştırmalı tarihî Türk lehçeleri araştırmaları alanının istifadesine sunulduğu ve bu alanda başvuru kaynağı bir eser olacağı belirtilmiştir.

Giriş kısmında önemli olarak, eserin bir geçiş dönemi eseri olması sebebiyle, Harezmi Türkçesinden Çağatay Türkçesine geçiş süreci ve Çağataycanın oluşumu üzerine tespitler yapılarak, *Gülistan-ı Türki*'nin “Klasik Öncesi Çağatayca (*Pre-classical Chagatay*)” ile yazıldığı bildirilmiştir. *Gülistan-ı Türki*'nin yazarı, yazılış tarihi, nüsha bilgisi, yazıldığı dönemin tarihî perspektifi açıklanmış, eserin gösterdiği dil özellikleri ve kelime kadrosu hakkında genel bilgiler verilmiştir. İlâveten eserdeki tercüme tekniği üzerine bir değerlendirme yapılarak, en makbul çağdaş çevirilerden biri olan Hikmet İlaydın'ın Türkiye Türkçesi çevirisindeki hikaye, bölüm, pasaj adlandırmalarıyla birlikte, *Gülistan-ı Türki*'nin muhtevası ile Serâyî'nin tercümesindeki muhteva karşılaştırılmıştır.

Genel çerçevede çalışmanın üç ana bölüm içinde düzenlendiği ve eserin bu düzene göre incelendiği anlaşılmaktadır. “Gramer” adını taşıyan birinci bölümde eserin yazım özellikleri belirtilmiş, çeşitli tespitlerin ışığında eserin dili, gramatikal özellikleri, metinden seçilmiş örnekler gösterilerek detaylı bir şekilde aydınlatılmıştır. Bu bölüm, adeta Harezmi Türkçesi ve Klasik Öncesi Çağatayca’nın dil özelliklerini bütünüyle özetleyen öğretici bir gramer hüviyeti taşımaktadır. “Metin” adını taşıyan ikinci bölümde eserin Arap harflerinden Latin harflerine aktarıldığı, çeviriyazının (transkripsiyon) verildiği görülmektedir. “Notlar” adını taşıyan ve ikinci bölümün devamı niteliğinde tanzim edilmiş olan ara bölümde, metinde karşılaşılan gramatikal ve etimolojik problemler tartışılmış, aydınlatıcı tespitlerin yol göstericiliğinde bir metin analizi denemesi ortaya konmuştur. Üçüncü ve son bölüm olan “Dizin” de ise eserin alfabetik esaslı gramatikal dizini hazırlanmış, kökenleri ve anlamlarıyla birlikte eserde geçen bütün kelimelerin metin içindeki yerleri belirtilmiştir. Çalışmanın sonunda bibliyografya, eserde geçen Arapça ve Farsça kesimler ile iktibasların Türkçe karşılıkları ve eserin Arap harfli yegâne nüshasının tıpkıbasımı verilmiştir.

Türk dili araştırmaları açısından, Türk dilinin gelişim seyrini aydınlatacak önemli bir noktada bulunan Sıbicâbî’nin Gülistan çevirisinin bir an önce ele alınması, incelenmesi gerekmektedir. İlk kez 1960’lı yıllarda Z. V. Togan ve J. Eckmann tarafından adı duyurulan ve ilmî bir tetkikin, neşrinin yapılması gereken bu eserin; Türkiye dışında mahfuz tutulması, belki de istifadeye açık olamaması, eldeki yegâne nüshanın aşırı tahribat nedeniyle yoğun zahmet gerektiren bir yapısı olması gibi sebeplerle uzunca bir süre karanlıkta kaldığı, istifadeye kapalı olduğu anlaşılmaktadır. Böyle bir ideale hizmet etmek üzere M. T. Berbercan tarafından hazırlanan bu çalışmayla Türk dili araştırmaları alanının istifadesi için bir katkı sağlamış, Türkolojinin kaynaklarına bir eser daha ilâve edilmiştir.

Esmâ ACAR *

* Arş.Gör., Çankırı Karatekin Üni., Edebiyat Fak., Türk Dili ve Edebiyatı Böl.,
esmaacar@karatekin.edu.tr